

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра суспільних дисциплін

07-03-222

**Методичні рекомендації
до проходження педагогічної практики
для здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Педагогіка вищої школи»
спеціальності 011
«Освітні, педагогічні науки»
денної форми навчання**

Рекомендовано науково -
методичною радою з якості
ННІЕМ
Протокол № 01
від 10.10.2019 р.

Рівне – 2019

Методичні рекомендації до проходження педагогічної практики для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» денної форми навчання [Електронне видання] / Кочубей А. В., Шевчук Т. Є. – Рівне: НУВГП, 2019. – 44 с.

Укладачі: Кочубей А. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри суспільних дисциплін;
Шевчук Т. Є., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Олексін Ю. П., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

Якубовська С. С.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Мета і зміст практики	4
Організація та проведення практики	10
Орієнтовний перелік індивідуальних завдань	19
Список літератури	22
Додатки	25

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Пояснювальна записка

Невід'ємною складовою змісту державних стандартів освіти і освітньо-професійної програми дисциплін для здобувачів II (магістерського) рівня освіти, спеціальності 011 «Освітні педагогічні науки», спеціалізації «Педагогіка вищої школи» денної форми навчання є педагогічна практика.

Термін практики для студентів денної форми навчання – 2 тижні. Порядок проходження практики регламентується «Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженим наказом Міністерства освіти України від 8 квітня 1993 р. № 93, наказом Міністра освіти України № 351 від 20.12.1994 р. «Про внесення змін до Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» та у відповідності до Закону України «Про вищу освіту» від 28.12.2014 р., Указу Президента України № 1013/2005 від 4.07.2005 р. «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» і «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», затвердженим наказом Міністерства освіти України від 2 червня 1993 р. № 161.

Структура та зміст практики студентів освітньо-кваліфікаційного рівня магістр визначається вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики, що є складовою галузевої компоненти державних стандартів освіти.

Ці рекомендації підготовлені для забезпечення організації педагогічної практики з урахуванням вимог галузевих кваліфікаційних та державних стандартів щодо соціально-виробничої відповідності, компетентності та якостей особи, яка здобула освітньо-кваліфікаційний рівень магістр із спеціальності 011 «Освітні педагогічні науки», спеціалізації «Педагогіка вищої школи»

Мета і зміст практики

Педагогічна практика проводиться для поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих студентами в процесі вивчення циклу теоретичних дисциплін, практичних навичок, ознайомлення безпосередньо в установі, організації, на

освітньому підприємстві виробничого процесу і застосування методичних технологій, відпрацювання вмінь і навичок педагогічної професії та спеціальності, а також збір матеріалу для виконання магістерської роботи. Педагогічна практика проводиться в освітніх організаціях та установах на основі укладених договорів.

Завдяки практичній підготовці студенти закріплюють теоретичні знання, які були здобуті в процесі навчання, а також формують професійний досвід, практичні вміння та навички. Педагогічна практика магістрів зорієнтована на залучення студентів до творчого пошуку та аналізу шляхів і методів поліпшення педагогічної діяльності конкретних закладів освіти, що працюють на принципах інноваційного менеджменту, та ознайомлення з сучасними методами і формами організації навчально-виховного процесу, формування практичних педагогічних навичок сучасним навчальним закладом.

Мета практики – забезпечення зв'язку між науково-теоретичною і практичною підготовкою магістрантів, формування у них системи компетентностей для виконання функцій викладача вищої школи. Основними завданнями практики є:

- ознайомлення з сучасним станом навчально-виховної роботи у закладах вищої освіти;
- поглиблення й удосконалення теоретичних знань з педагогічних дисциплін, застосування їх у вирішенні конкретних завдань під час практики;
- вироблення умінь організації основних форм навчання у вищій школі, застосування сучасних технологій і методів, що сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності студента;
- вироблення творчого, дослідницького підходу до майбутньої професійної діяльності;
- формування професійної компетентності викладача закладу вищої освіти, розвиток професійних умінь шляхом залучення магістрів до виконання навчально-методичної, організаційно-виховної та наукової роботи у ЗВО;
- виховання стійкого інтересу до професії викладача ЗВО,

потреби в педагогічній самоосвіті, виробленні творчого підходу до педагогічної діяльності.

Для проходження педагогічної практики магістрантові необхідно володіти певною сукупністю теоретичних знань для успішного викладання у вищій школі, а також умінь і навичок самостійного проведення дослідницької діяльності.

У процесі практики магістранти *вчать*ся:

а) планувати і проводити семінарсько-практичні заняття (за фахом магістранта), здійснювати їх психолого-педагогічний аналіз та самоаналіз;

б) планувати і проводити виховну роботу зі студентською групою;

в) планувати науково-дослідну роботу, узагальнювати отриману у процесі практики інформацію у вигляді наукової доповіді, статті, реферату;

г) презентувати результати науково-дослідної роботи у процесі виступу на підсумковій науково-практичній конференції.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми магістранти повинні **знати**:

- зміст професійної діяльності викладача закладу вищої освіти;
- специфіку організації навчально-виховної роботи у закладах вищої освіти;

- основні методики проведення навчальних занять у ЗВО;

- функціональні обов'язки куратора академічної групи;

- зміст та форми методичної й науково-дослідної роботи;

- методику проведення виховної роботи зі студентами;

вміти:

- проектувати, організовувати й аналізувати свою педагогічну діяльність;

- аналізувати практичний досвід фахівців вищої школи, власну професійну діяльність;

- планувати навчально-методичну, організаційно-виховну та наукову роботу на період проведення педагогічної практики;

- проводити лекційні, практичні, семінарські заняття у ЗВО;

- проводити виховну роботу зі студентами;

- проводити емпіричне дослідження та аналізувати результати

дослідно-експериментальної роботи з проблеми наукового дослідження.

Під час педагогічної практики відбувається формування у магістрів необхідних для подальшої професійної (науково-педагогічної) діяльності *проектувальних, конструктивних, гностичних, комунікативних та організаторських умінь*.

а) проектувальні – вміння визначати мету, зміст, методи навчально-пізнавальної діяльності студентів та прогнозувати її результативність;

б) конструктивні – вміння добирати навчальний матеріал та структурувати його відповідно до необхідності розв'язання поточних завдань навчальної діяльності студентів, знаходити найбільш ефективні засоби педагогічної комунікації задля забезпечення передбачуваного педагогічного результату;

в) гностичні – вміння збирати, обробляти та систематизувати наукові здобутки (ідеї, концепції, теорії тощо) сучасності; працювати з джерелами педагогічної інформації; вивчати та застосовувати у своїй діяльності передовий педагогічний досвід;

г) комунікативні – вміння за допомогою вербальних та невербальних засобів комунікації здійснювати взаємодію з тими, хто вчиться; готовність до їхнього зростання відповідно до конкретних педагогічних умов, за яких здійснюється навчальний процес;

д) організаторські – вміння ефективно організовувати навчальну (та самостійну) роботу студентів академічної групи, спрямовуючи їх на виконання поставлених навчальних (виховних) завдань, що відповідають освітній меті та індивідуальним особливостям студентів.

Педагогічна практика базується на принципах індивідуалізації та диференціації змісту практики, що передбачає врахування специфіки ЗВО (умови освітньої діяльності закладу вищої освіти, що виступає базою практики), факультету та індивідуальних психологічних особливостей магістрантів. Такий підхід забезпечує проектування індивідуального маршруту професійного розвитку фахівця.

Педагогічний компонент практики – формування особистості майбутнього викладача вищої школи, його готовності до

безпосереднього застосування теоретичних знань у повсякденній педагогічній діяльності, засвоєння ним педагогічних умінь, набуття, вивчення та аналіз педагогічного досвіду.

У результаті проходження практики магістранти повинні вміти:

- використовувати здобуті теоретичні знання та практичні вміння у практичній діяльності викладача вищої школи;
- аналізувати нормативно-правову базу здійснення освітньої діяльності закладом вищої освіти та його внутрішню номенклатуру;
- визначати специфіку організаційної, наукової та навчально-методичної роботи викладача вищої школи в її практичному аспекті на основі вивчення діяльності випускової кафедри (або інших підрозділів ЗВО).

Магістрант-практикант повинен знати:

- теоретико-методологічні засади процесу навчання та виховання у вищій школі;
- головні положення дидактики вищої школи;
- інноваційні освітні та педагогічні технології;
- форми, методи і засоби здійснення виховної роботи в закладі вищої освіти;
- методи організації самоосвітньої діяльності студентів;
- механізми розвитку професійної кваліфікації викладача вищої школи.

Магістрант-практикант повинен уміти:

- проектувати, конструювати, організовувати та аналізувати свою педагогічну діяльність;
- планувати навчальні заняття відповідно до навчальних програм;
- забезпечувати міждисциплінарні зв'язки курсу з іншими дисциплінами;
- розробляти й проводити різні за формою навчання заняття, що є найбільш ефективні при вивченні відповідних тем і розділів програми, адаптуючи їх до різних рівнів підготовки студентів;
- ясно, логічно викладати зміст матеріалу, використовуючи попередні знання й досвід студентів;

- застосовувати мультимедійні засоби навчання;
- відбирати й використовувати відповідні навчальні засоби для побудови технологій навчання;
- аналізувати та використовувати у власній роботі навчальну й навчально-методичну літературу;
- організовувати навчальну діяльність студентів, керувати нею й оцінювати її результати;
- створювати й підтримувати освітнє середовище, що сприяє досягненню цілей навчання та виховання;
- планувати виховну роботу в студентській групі, проводити різноманітні виховні заходи в ній;
- визначати зміст виховної роботи з колективом академічної групи, враховуючи особливості розвитку самого колективу та індивідуальні потреби/запити студентів;
- залучати студентів до підготовки та проведення виховних заходів;
- здійснювати науково-педагогічний аналіз позааудиторних заходів у взаємодії з куратором, керівниками практики, магістрантами-колегами.

Під час проходження практики *студент зобов'язаний*:

- 1) дотримуватися режиму навчального закладу та його вимог;
- 2) брати активну участь у настановчих і підсумкових конференціях;
- 3) ознайомитися з нормативною документацією закладу вищої освіти, кафедри та документацією, яку ведуть викладачі (навчальний план спеціальності, графік навчального процесу, індивідуальний план викладача, посадова інструкція асистента кафедри, робочі програми, план виховної роботи куратора групи, журнал взаємовідвідувань викладачів та ін.);
- 5) планувати свою діяльність та відобразити її в індивідуальному плані;
- 6) систематично заповнювати щоденник педагогічної практики та звіряти його з індивідуальним планом;
- 7) відвідувати заняття викладачів кафедри, проводити аналіз занять за результатами спостереження за діяльністю викладача;
- 8) надавати допомогу викладачу в підготовці навчально-методичного матеріалу з дисциплін, викладання яких

забезпечується випусковою кафедрою: оформлення наочності, підготовка дидактичного матеріалу; перевірка залишкових знань, тестів, контрольних завдань студентів; проведення модульного контролю, атестації студентів тощо;

9) брати активну участь у науково-методичних, просвітницьких, виховних заходах, які проводить викладацький склад кафедри; долучатися до їх організаційної роботи.

Компетентності, які повинен здобути магістрант:

Компетентності соціально-особистісні:

розуміння та сприйняття етичних норм поведінки;
здатність до критики й самокритики; саморозвитку;
креативність, творчість;
адаптивність, і комунікабельність.

Компетентності інструментальні:

здатність до організації та планування;
навички управління інформацією;
здатність до комунікації, взаємодії;
відчуття ваги помилки;
здатність прийняття рішень, відповідальність.

Компетентності професійні:

здатність кваліфіковано виконувати функції викладача;
здатність фахово та оптимально використовувати методи, та форми навчання у практичній викладацькій діяльності.

Організація та проведення практики

Педагогічна практика здобувачів другого (магістерського) рівня проводиться на наступних базах практики:

- Навчально-науковий інститут заочно-дистанційного навчання НУВГП;
- Інститут післядипломної освіти НУВГП;
- Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту;
- Навчально-науковий інститут будівництва та архітектури;
- Навчально-науковий інститут водного господарства та природооблаштування;
- Механічний навчально-науковий інститут;
- Автодорожній навчально-науковий інститут;

- Навчально-науковий інститут автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки;
- Навчально-науковий інститут права;
- Навчально-науковий інститут охорони здоров'я;
- Навчально-науковий інститут агроєкології та землеустрою;
- Надслучанський інститут НУВГП;
- Технічний коледж НУВГП;
- Березнівський лісотехнічний коледж НУВГП;
- Костопільський будівельно-технологічний коледж НУВГП;
- Рівненський економіко-технологічний коледж НУВГП;
- Рівненський автотранспортний коледж НУВГП.

Для проходження практики студенти можуть бути скеровані також в інші ЗВО. У такому разі з базами практики укладаються двосторонні угоди на проведення практики за встановленою формою.

Методичне керівництво практикою забезпечує кафедра суспільних дисциплін НУВГП. Безпосереднє керівництво роботою магістрантів-практикантів здійснює керівник педагогічної практики.

Асистентська практика проводиться в XI семестрі й містить 90 годин / 3,0 кредитів ECTS. Тривалість асистентської практики – 2 тижні.

Практика магістрантів містить 3 етапи:

- **перший** етап – підготовчий, в ході якого магістранти знайомляться з метою і змістом практики, індивідуальними завданнями та формами звітності; зразками та вимогами щодо оформлення звітної документації; особливостями навчально-виховного процесу у ЗВО, з Положенням про організацію освітнього процесу в Національному університеті водного господарства та природокористування, з планом роботи кафедри тощо;
- **другий** – основний етап педагогічної практики – поєднує навчально-методичну, організаційно-виховну та науково-дослідну роботу магістрантів.
- На **третьому** етапі – підсумковому – студенти узагальнюють результати педагогічної практики та оформляють звітну

документацію, яку захищають. Матеріали практики використовують також для написання магістерських робіт.

У випадку навчання студента-магістра за індивідуальним планом та працевлаштуванням його за спеціальністю, базами практики можуть бути інші освітні установи, організації та органи управління освітою. Для цього не пізніше як за місяць на ім'я директора інституту надсилається відповідний лист про проходження практики.

Відповідальність за загальну організацію і проведення практики покладається на директора Інституту. Науково-методичне керівництво і виконання програм практик забезпечує випускова кафедра. Завідувач кафедри розподіляє студентів по базах практики, призначає керівників практики, що відображається у відповідних наказах та розпорядженнях.

На базі практики:

- наказом призначаються безпосередні керівники практики;
- створюються необхідні умови для виконання студентами програми практики, не допускається використання практикантів на посадах чи роботах, що не відповідають програмі практики;
- забезпечуються умови безпечної роботи студентів на робочому місці, проводиться обов'язковий інструктаж з охорони праці та техніки безпеки;
- надається студентам-практикантам і керівникам практики від університету можливість користуватися бібліотекою, технікою та документацією, необхідною для виконання програми практики.

Керівник практики від університету:

- контролює готовність баз практики та проводить, за необхідності, до прибуття студентів-практикантів підготовчі заходи;
- забезпечує проведення всієї організаційної роботи перед від'їздом студентів на практику: інструктаж про порядок проходження практики, надання студентам-практикантам необхідних документів (направлення на базу практики, робоча програма практики, щоденник, календарний план-графік,

індивідуальне завдання);

- у тісному контакті з керівником від бази практики забезпечує високу якість її проходження згідно з програмою;
- контролює забезпечення нормальних умов праці і побуту студентів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки;
- у складі комісії приймає заліки з практики;
- подає завідувачу кафедри письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями та пропозиціями щодо поліпшення практики студентів.

Керівник практики від бази практики:

- несе особисту відповідальність за проведення практики;
- вживає необхідних заходів для забезпечення виконання програми практики;
- організовує проведення інструктажів з правил техніки безпеки й охорони праці і відповідає за дотримання студентами безпечних умов праці;
- забезпечує виконання погоджених з навчальним закладом графіків проходження практик по структурних підрозділах підприємства (організації);
- забезпечує студентам-практикантам можливість користування науково-технічною бібліотекою, лабораторіями, нормативною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики;
- ознайомлює і контролює дотримання студентами-практикантами правил внутрішнього розпорядку;
- створює необхідні умови для ознайомлення і засвоєння практикантами інновацій в педагогічній та управлінській діяльності;
- після закінчення практики дає письмовий відгук про виконану студентами-практикантами роботу, перевіряє та затверджує звіти студентів.

Перед початком практики завідувач випускаючої кафедри та керівники практики проводять настановчу конференцію студентів, на якій роз'яснюється мета, завдання та вимоги до проходження практики, а також знайомлять студентів з

основами техніки безпеки та охорони праці. Здобувачам другого магістерського рівня-практикантам видаються необхідні документи: програма педагогічної практики, щоденник практики (додаток). До відома студентів доводиться програма-графік проходження практики, система звітності про проходження практики, а саме щодо заповнення щоденника практики, підготовки письмового звіту та доповіді під час захисту практики.

Тривалість робочого часу студентів при проходженні практики – не більше 40 годин на тиждень; за домовленістю між вищим навчальним закладом і базою практики може встановлюватися інша тривалість робочого часу студентів, що не суперечить вимогам чинного законодавства.

Робочий день здобувача другого магістерського рівня-практиканта визначається правилами внутрішнього трудового розпорядку та режимом роботи навчального закладу, що є базою практики.

За наявності вакантних місць студенти можуть бути зараховані на вакантні посади, якщо робота на них відповідає вимогам програми практики.

Студенти університету при проходженні практики зобов'язані:

- до початку практики одержати необхідну документацію та консультації щодо оформлення її результатів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- систематично вести щоденник практики, один раз на тиждень давати його на перевірку керівникам практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників;
- дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- нести відповідальність за виконану роботу; своєчасно оформити звітну документацію, скласти залік з практики.

Робоче місце практиканта визначається керівником практики від бази практики.

Під час практики студенти ведуть щоденники, в яких у хронологічному порядку записують зміст роботи кожного дня практики.

Під час практики діяльність магістрантів здійснюється по таких напрямках: **організаційний, педагогічний, фаховий.** Конкретизуємо кожен із них.

I. Організаційний, який передбачає, що магістранти:

- беруть участь у настановчій конференції з педпрактики;
- ознайомлюються із закладом вищої освіти (адміністрацією, викладачами, кураторами);
- знайомляться зі студентською групою, до якої прикріплені на період практики;
- вивчають обладнання та оформлення навчальних кабінетів та лабораторій;
- аналізують плани навчальної роботи викладачів та плани виховної роботи кураторів;
- складають індивідуальний план роботи на період практики, до якого включають навчальну, методичну, виховну та дослідницьку роботу;
- вчасно оформлюють та подають методисту звітну документацію з педагогічної практики;
- беруть участь у підсумковій конференції з педагогічної практики.

II. Педагогічний, який передбачає, що магістранти:

- виконують обов'язки помічника куратора, на виховних заходах проводять роботу зі студентами, спрямовану на поліпшення успішності й дисципліни, спонукання їх до самоосвіти і самовиховання, виховання позитивних якостей особистості кожного студента, роботу щодо студентського самоврядування групи;
- за допомогою методиста з педагогіки та куратора розробляють різні форми виховної роботи (бесіди, диспути, конференції, вікторини тощо) і застосовують їх на практиці;
- проводять заліковий виховний захід у закріпленій студентській групі;
- складають письмовий аналіз одного з відвіданих занять викладача.

III. Фаховий, який передбачає, що магістранти:

- аналізують навчальну програму з предмета на період практики

та вузівські підручники відповідних курсів;

- знайомляться з необхідною навчально-методичною літературою з предмета;
- відвідують та аналізують навчальні заняття, які проводять викладачі-наставники, вивчають їх педагогічний досвід;
- за допомогою викладачів розробляють розгорнуті плани – конспекти практичних занять та конспекти лекцій із навчальних курсів;
- здійснюють відбір змісту навчального матеріалу, методів, прийомів і засобів навчання до кожного заняття відповідно до вікових та індивідуальних особливостей студентів, мети і завдань заняття;
- добирають і виготовляють дидактичний і наочний матеріал до занять;
- відвідують заняття колег-практикантів, здійснюють аналіз відвіданих занять та самоаналіз проведених занять; використовують результати аналізу і самоаналізу для вдосконалення своєї педагогічної майстерності;
- розробляють і організують різні види позааудиторної роботи з предмета (екскурсії, вечори, брейн-ринги, конкурси тощо);
- беруть участь у методичній роботі: спостерігають за роботою засідань, методичних семінарів викладачів.

В організації та проведенні педагогічної практики виділяють три етапи:

- 1) підготовчий (ознайомлювальний) етап;
- 2) основний етап проведення педагогічної практики;
- 3) підсумковий етап педагогічної практики.

На першому (підготовчому / ознайомлювальному) етапі керівником педпрактики здійснюється:

- підбір базових закладів освіти для проходження практики студентами;
- розподіл студентів за вищими навчальними закладами для проходження педагогічної практики;
- проведення інструктажу з техніки безпеки;
- організація та проведення настановчої конференції.

На цьому етапі протягом першого тижня магістранти:

- знайомляться із закладом вищої освіти в ході бесід із адміністрацією, викладачами, студентами;
- знайомляться зі студентськими групами, до яких прикріплені;
- знайомляться з навчальними аудиторіями та навчальними лабораторіями, їх навчально-методичною та технічною базою;
- знайомляться з роботою куратора;
- знайомляться з навчальними та робочими програмами викладачів, планом виховної роботи куратора;
- відвідують заняття з метою ознайомлення з методикою викладання викладача та вивчення студентського колективу;
- складають індивідуальний план роботи на період практики;
- вивчають документацію студентської групи і окремих студентів;
- подають методисту розклад занять, залікових виховних заходів.

Головна мета настановчої конференції – ввести магістрантів у коло методичних питань, які вирішує магістрант-практикант, ознайомити їх із порядком проходження педагогічної практики, змістом педагогічної практики, метою та завданнями практики; основними вимогами, правами і обов'язками практикантів і методистів, формами звітності та критеріями оцінювання практики.

На другому (основному) етапі проведення педагогічної практики у ЗВО магістранти:

- відвідують заняття, які проводить керівник практики, відкриті заняття викладачів випускової кафедри (загалом не менше трьох);
- здійснюють практичну роботу з підготовки та проведення навчальних занять із студентами бакалаврату (лекцій, семінарських, практичних, лабораторних занять);
- відвідують та аналізують заняття, проведені іншими магістрантами-практикантами (не менше двох);
- проводять консультації з навчальних дисциплін;
- добирають та оформлюють дидактичний матеріал із навчальної дисципліни;
- розробляють програми спецкурсу (спецсемінару) з теми, пов'язаної з темою кваліфікаційної роботи (за рішенням

кафедри);

– беруть участь в організації та проведенні виховних заходів на факультеті та /або в окремій академічній групі (можливе проведення залікового виховного заходу як колективної творчої справи групи магістрантів, закріплених за випусковою кафедрою або викладачем).

Із другого тижня магістрант повинен:

– готувати конспекти лекцій та практичних занять та проводити їх;

– готувати наочність до навчальних занять;

– здійснювати аналіз відвіданих занять та самоаналіз проведених занять;

– здійснювати позааудиторну роботу з фаху і спеціалізацій;

– виконувати обов'язки куратора, проводити виховні заходи в студентській групі, до якої прикріплений;

– виконувати науково-дослідну роботу з обраної теми;

– проводити навчально-виховну роботу згідно з індивідуальним планом.

За рішенням випускової кафедри, практикант розробляє текст лекції та може бути залучений до її проведення (проведення фрагменту лекції).

За час практики магістрант готує та проводить три заняття.

На третьому (підсумковому) етапі проведення педагогічної практики магістранти:

– оформлюють звітну документацію з педагогічної практики для представлення її методисту кафедри;

– готують доповіді на звітну конференцію з педагогічної практики;

– звітують про результати педагогічної практики.

Після закінчення практики магістрант подає такі документи:

1) індивідуальний план (графік) проходження педагогічної практики з помітками про виконання кожного виду роботи та звіт по виконанню індивідуального завдання;

2) щоденник з відображенням щоденної навчальної та виховної роботи зі студентами (аналіз відвіданих або проведених не менш 2-х навчальних занять);

- 3) методичну розробку проведеного в студентській групі або серед студентських груп залікового виховного заходу із самоаналізом (з фото- або відеоматеріалами);
- 4) звіт про проходження педагогічної практики.

Конкретна робота студентів під час практики відображається в індивідуальному календарному плані проходження практики. Цей план студент складає до початку практики. До плану включаються лише основні види робіт, а поточні доручення керівника та власні завдання відмічаються в щоденнику практики, що погоджується з керівником.

Календарний план складається на основі програми практики та плану роботи бази практики таким чином, щоб він був конкретним і реальним для виконання. Цим планом обов'язково має передбачатися виконання студентом-практикантом індивідуального завдання, що формується керівником практики.

Орієнтовний перелік індивідуальних завдань:

1. Становлення вищої освіти в Україні: суспільно-історичний та педагогічний аспекти.
2. Проблеми гуманізації і демократизації вищої освіти в Україні.
3. Соціально-педагогічне середовище ЗВО як об'єктивний чинник формування особистості студента.
4. Роль особистісно-орієнтованої освіти у сучасному суспільстві.
5. Болонський процес та можливості модернізації вищої школи України.
6. Виховна робота зі студентською молоддю: стан та перспективи удосконалення.
7. Чинники впливу на формування лекторської майстерності викладача ВНЗ.
8. Механізми формування позитивного іміджу викладача ЗВО.
9. Загальна і педагогічна культура в структурі педагогічного іміджу.
10. Ораторське мистецтво викладача.
11. Педагогічний такт як прояв педагогічної культури викладача.
12. Педагогічна техніка викладача ЗВО і шляхи оволодіння нею.

13. Головні складники культури педагогічного спілкування.
14. Стилї педагогічного спілкування: порівняльний аналіз.
15. Куратор як фасилітатор навчально-пізнавальної діяльності студентів.
16. Педагогічна культура викладача ЗВО.
17. Комунікативна культура викладача ЗВО як чинник педагогічної майстерності.
18. Індивідуалізація навчально-виховного процесу у вищій школі: можливості і обмеження.
19. Інноваційні технології навчання у вищій школі.
20. Психологічні особливості студентського віку та їх урахування в навчальному процесі.

Практичний напрям

1. Дослідження особливостей навчально-пізнавальної діяльності студентів під час викладання навчальних дисциплін (за фахом студента).
2. Вивчення причин неуспішності студентів, що навчаються в різних навчально-наукових інститутах.
3. Вивчення причин високої успішності студентів з окремих дисциплін.
4. Вияв та характеристика труднощів у навчально-пізнавальній діяльності студентів.
5. Вияв факторів, що впливають на розвиток у студентів досвіду самостійної навчально-пізнавальної діяльності.
6. Вивчення ставлення студентів різних факультетів до тестової системи оцінювання залишкових знань з навчальних дисциплін.
7. Вивчення оціночних суджень студентів досвіду і факторів впливу на їхній власний професійний розвиток і науковий ріст.
8. Вивчення прогностичних уявлень студентів щодо свого наукового і професійного розвитку.
9. Дослідження ставлення студентів до проблем організації інклюзивної освіти у вищому навчальному закладі.
10. Дослідження особливостей педагогічної діяльності викладача.
11. Дослідження чинників педагогічної діяльності, які впливають на характер взаємин між викладачем та студентами.

12. Виявлення та аналіз труднощів у викладацькій діяльності.
13. Вивчення та аналіз особливостей педагогічного спілкування сучасного викладача.
14. Дослідження особливостей педагогічної майстерності сучасного викладача.

Оформлення результатів та підбиття підсумків практики

Після завершення педагогічної практики студент подає керівнику практики від навчального закладу — бази практики для перевірки такої документації:

1. Щоденник практики із відповідними відмітками про виконання завдань практики, виконане індивідуальне завдання.
2. Письмовий звіт (у довільній формі), де розкривається зміст виконаної роботи, висловлюються побажання, пропозиції щодо покращення умов, змісту та ін. проходження практики.
3. Заповнений залічковий лист проходження практики із відповідними відмітками керівників практики від кафебри.
4. Характеристику з підписом керівника установи, де працює студент.

Якщо студент-магістр навчається за індивідуальним планом та офіційно працює за спеціальністю, то подає наступні документи:

- Документ, що підтверджує офіційне працевлаштування студента (копія трудової, довідка з місця роботи).
- Характеристику з підписом керівника установи, де працює студент.
- Звіт про проведену роботу за період практики.
- Щоденник проходження практики із відповідними відмітками про виконання завдань практики.

Підсумки практики проводяться у формі звітної конференції.

Звіт про проходження практики оформляється за загальними вимогами щодо наукових звітів (на стандартних аркушах А4, шрифт 14). Загальний обсяг звіту має складати щонайменше 30 аркушів. Звіт має бути складено за таким планом:

- титульна сторінка (додаток),
- зміст звіту,
- вступ (резюме результатів практики),

- основний текст, що має становити з розділів згідно з програмою педагогічної практики),
- результати виконання індивідуального завдання,
- висновки й пропозиції,
- список використаної літератури,
- додатки.

Письмовий звіт разом із заповненим щоденником практики подається на рецензування керівникам практики. Відгук керівника від бази практики повинен відображати ділові та моральні якості, виявлені студентом при проходженні практики та оцінку його діяльності. Висновок керівника практики від університету має відображати рівень засвоєних студентом теоретичних знань та вміння застосовувати їх на практиці, відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики, правильності оформлення звітної документації, висновки і пропозиції щодо оцінки практики.

Звіт про проходження практики захищається студентами на засіданні комісії, що визначається завідувачем випускаючої кафедри.

Список літератури:

1. Баскаков А. Я., Туленков Н. В. Методология научного исследования : учеб. пособие. 2-е изд., испр. К. : МАУП, 2004. 216 с.
2. Вітвіцька С. С. Основи педагогіки вищої школи : метод. посіб. К. : ЦУЛ, 2003. 316 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. К. : Академвидав, 2004. 352 с.
4. Єріна А. М., Єрін Д. Л., Захожай В. Б. Методология научных исследований : навч. посіб. К. : ЦНЛ, 2004. 212 с.
5. Збірник нормативних актів України щодо організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі: довід. для працівників вищ. навч. закл. К. : УАЗТ, 2003. 410 с.
6. Змістові частини галузевих стандартів вищої освіти підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів молодшого спеціаліста та бакалавра щодо гуманітарної, соц.-економічної та екологічної освіти. *Інформаційний Вісник*. 2003. № 11. С. 3–55.

7. Лудченко А. А., Лудченко Т. А. Основы научных исследований : учеб. пособие. 2-е изд., стереотип. К. : Знання, 2001. 113 с.
8. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. 3-те вид., доп. К. : КДНК, 2001. 608 с.
9. Нормативно-методичні положення з розроблення засобів діагностики якості вищої освіти випускника вищого навчального закладу. Структура та зміст стандарту засобів діагностики якості вищої освіти. *Інформаційний Вісник*. 2003. № 10. С. 62–70.
10. Нормативно-методичні положення з розроблення освітньо-кваліфікаційної підготовки фахівця. Структура та зміст освітньо-професійної програми підготовки фахівця. *Інформаційний Вісник*. 2003. № 10. С. 43–53.
11. Нормативно-методичні положення з розроблення освітньо-кваліфікаційної характеристики випускників вищого навчального закладу. Структура та зміст освітньо-кваліфікаційної характеристики випускників ВНЗ. *Інформаційний Вісник*. 2003. № 10. С. 20–30.
12. Нормативно-правові документи з питань вищої освіти / Ред. Я. Я. Болюбаш. 2004. 304 с.
13. Образцов П. И. Методы и методология психолого-педагогического исследования. СПб. : Питер, 2004. 268 с.
14. Освіта в Україні / Ред. О. А. Кривенко; Упоряд. Є. К. Пашутинський. К. : Атіка, КНТ, 2004. 492 с.
15. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003–2004 рр.) / М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук та ін.; Ред. В. Г. Кремень. К. : Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004. 147 с.
16. Пілюшенко В. Л., Славенко Е. І., Шкрабак І. В. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення : навч. посіб. К. : Лібра, 2004. 344 с.
17. Порядок ліцензування освітніх послуг: Затв. постановою Кабміну України від 29.08.03 № 1380. *Інформаційний Вісник*. 2004. № 12. С. 2–7.
18. Правила подання пропозицій щодо уточнення системи

виробничих функцій, узагальнених задач діяльності, здатностей, умінь та змістових модулів, назв рекомендованих навч. дисциплін, розподілу годин. *Інформаційний Вісник*. 2003. № 11. С. 56–57.

19. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій : посібник. К. : Академвидав, 2004. 208 с.

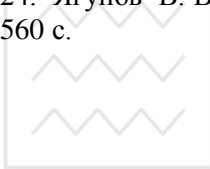
20. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. К. : Академія, 2005. 560 с.

21. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. К. : ВД Слово, 2003. 240 с.

22. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності : підручник. 3-тє вид., стер. К. : Знання-Прес, 2003. 295 с.

23. Щербань П. М. Прикладна педагогіка : навч.-метод. посіб. К. : Вища шк., 2002. 215 с.

24. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. К. : Либідь, 2002. 560 с.

Додатки

Додаток А

Форма договору про проведення практики студентів вищого навчального закладу

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

29 березня 2012 року № 384

(у редакції наказу Міністерства освіти і науки України

від 05 червня 2013 року № 683)

Форма № Н-6.01

ДОГОВІР № _____
про проведення практики студентів
вищого навчального закладу

місто _____ « _____ » _____ 20__ р.

Ми, що нижче підписалися, з однієї сторони, _____

(повне найменування навчального закладу)

(далі – навчальний заклад) в особі _____

(посада, прізвище та ініціали)

діючого на підставі _____

(статут або доручення)

і, з другої сторони, _____

(назва підприємства, організації, установи тощо)

(надалі – база практики) в особі _____,

(посада)

_____

(прізвище, ініціали)

діючого на підставі _____

(статут підприємства, розпорядження, доручення)

(далі – сторони), уклали між собою договір:

1. База практики зобов'язується:

1.1. Прийняти студентів на практику згідно з календарним планом:

№ з/п	Напрямок підготовки. Професійне спрямування/ спеціальність спеціальності	Курс	Вид практики	Кількість студентів	Термін практики (початок – кінець)

1.2. Призначити наказом кваліфікованих фахівців для керівництва практикою.

1.3. Створити належні умови для виконання студентами програми практики, не допускати їх використання до зайняття посад та виконання робіт, що не відповідають

програми практики та майбутньому фаху.

1.4. Забезпечити студентам умови безпечної праці на конкретному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати студентів-практикантів безпечних методів праці.

1.5. Надати студентам-практикантам можливість користуватися матеріально-технічними засобами та інформаційними ресурсами, необхідними для виконання програми практики.

1.6. Забезпечити облік виходів на роботу студентів-практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти вищий навчальний заклад.

1.7. Після закінчення практики надати характеристику на кожного студента-практиканта, в котрій відобразити виконання програми практики, якість підготовленого ним звіту тощо.

1.8. Надавати студентам можливість збору інформації для курсових та дипломних робіт за результатами діяльності підприємства, яка не є комерційною таємницею, на підставі направлень кафедр.

1.9. Додаткові умови _____

2. Вищий навчальний заклад зобов'язується:

2.1. До початку практики надати базі практики для погодження програму практики, а не пізніше ніж за тиждень – список студентів, яких направляють на практику.

2.2. Призначити керівниками практики кваліфікованих викладачів.

2.3. Забезпечити додержання студентами трудової дисципліни і правил внутрішнього трудового розпорядку. Брати участь у розслідуванні комісією бази практики нещасних випадків, якщо вони сталися зі студентами під час проходження практики.

2.4. Навчальний заклад зобов'язується не розголошувати використану інформацію про діяльність підприємства через знищення курсових, дипломних робіт та звітів у встановленому порядку.

2.5. Додаткові умови _____

3. Відповідальність сторін за невиконання договору:

3.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації і проведення практики згідно із законодавством про працю в Україні.

3.2. Усі суперечки, що виникають між сторонами за договором, вирішуються у встановленому порядку.

3.3. Договір набуває сили після його підписання сторонами і діє до кінця практики згідно з календарним планом.

3.4. Договір складений у двох примірниках: по одному – базі практики і вищому навчальному закладу.

3.5. Місцезнаходження:

навчальний заклад: _____

база практики: _____

Підписи та печатки

Від навчального закладу:

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

М.П. «___» _____ 20__ р.

Від бази практики:

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

Національний університет
водного господарства
та природокористування

М.П. «__» _____ 20__р.

Примітки:

1. Форму призначено для визначення завдань на практику, проведення поточних записів набутих вмінь при виконанні роботи, оцінки результатів практики. Заповнюється студентом особисто, крім розділів відгуку про роботу студента на практиці.
2. Вищими навчальними закладами можуть вноситися зміни до форми та змістового наповнення «Щоденника практики» залежно від специфіки та профілю вищого навчального закладу.
3. Формат бланка – А5 (148×210 мм), брошура 8 сторінок разом з обкладинкою з карткового паперу.

Директор департаменту вищої освіти

Ю. М. Коровайченко

{Форма в редакції Наказу Міністерства освіти і науки № 683 від 05.06.2013}

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
суспільних дисциплін
ННІЕМ НУВГП
проф. Олексін Ю.П.

«__» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН
проходження педагогічної практики здобувачем
II (магістерського) рівня вищої освіти НУВГП
у період з «__» _____ 20__ року до «__» _____ 20__ року.

_____ (прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

№ з/п	Заплановані заходи	Термін виконання	Відмітка про виконання (власноруч)
1	2	3	4

Форма щоденника практики

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 29 березня 2012 року № 384
(у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 05 червня 2013 року № 683)

Форма № Н-6.03

_____ (повне найменування вищого навчального закладу)

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

_____ (вид і назва практики)

студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Інститут, факультет, відділення _____

Кафедра, циклова комісія _____

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Напрямок підготовки _____

Спеціальність _____

(назва)

_____ курс, група _____

Студент _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство, в організацію, установу.

Печатка

підприємства, організації, установи «__» _____ 20__ року

_____ (підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи.

Печатка

підприємства, організації, установи «__» _____ 20__ року

_____ (підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Календарний графік проходження практики

№ з/п	Назви робіт	Тижні проходження практики					Відмітки про виконання
		1	2	3	4	5	
1	2	3	4	5	6	7	8

Керівники практики:

від вищого навчального закладу _____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

від підприємства, організації, установи _____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Керівник практики від підприємства, організації, установи

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Печатка

« _____ » _____ 20__ року

Відгук осіб, які перевіряли проходження практики

Висновок керівника практики від вищого навчального закладу про проходження практики

Дата складання заліку « _____ » _____ 20__ року

Оцінка: за національною шкалою _____ (літерами)

кількість балів _____ (цифрами і літерами)

Керівник практики від вищого навчального закладу

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Примітки:

1. Форму призначено для визначення завдань на практику, проведення поточних записів набутих вмінь при виконанні роботи, оцінки результатів практики. Заповнюється студентом особисто, крім розділів відгуку про роботу студента на практиці.
2. Вищими навчальними закладами можуть вноситися зміни до форми та змістового наповнення «Щоденника практики» залежно від специфіки та профілю вищого навчального закладу.
3. Формат бланка – А5 (148×210 мм), брошура 8 сторінок разом з обкладинкою з карткового паперу.

Директор департаменту вищої освіти

Ю. М. Коровайченко

{Форма в редакції Наказу Міністерства освіти і науки № 683 від 05.06.2013}

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту

**ІНСТРУКЦІЯ
З ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ІНСТРУКТАЖУ
ЗІ СТУДЕНТАМИ КАФЕДРИ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
ПРИ ПРОХОДЖЕННІ ПРАКТИКИ**

1. Загальні вимоги безпеки

Згідно з законом України «Про охорону праці» умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, стан засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам нормативних актів по охороні праці.

Студент зобов'язаний:

- знати і виконувати вимоги цієї інструкції і нормативних актів про охорону праці, пожежної безпеки (правила поведіння з машинами, механізмами, устаткуванням, користуватися засобами колективного та індивідуального захисту);
- додержуватися правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства, де проходить практику;
- дбати про особисту безпеку і здоров'я, а також про безпеку і здоров'я оточуючих людей в процесі виконання будь-яких робіт чи під час перебування на території підприємства;
- виконувати лише ту роботу, яка доручена керівником практики від підприємства та установи, по якій пройшов інструктаж, навчання та перевірку знань з питань охорони праці;
- не приступати до практики у стані алкогольного, наркотичного або медикаментозного сп'яніння, хворобливого та стомленому стані;
- не знаходитись на практиці у позаурочний час без відповідного дозволу керівника практики від підприємства.

Студент несе безпосередню відповідальність за порушення зазначених вимог /стаття 14/.

Дана інструкція вміщує основні вимоги охорони праці для

студентів. Кожний студент повинен знати і виконувати всі вимоги, які викладені в даній інструкції.

1.1. Забезпечення безпечних умов праці студентів на період проходження асистентської практики покладається на адміністрацію підприємства чи установи, на які вони направлені.

1.2. Робочі місця студентів-практикантів повинні відповідати програмі практики і вимогам охорони праці.

1.3. Керівниками практики студентів на підприємстві чи установі наказом призначаються керівники практики із провідних фахівців.

1.4. Керівники практики від підприємства повинні:

- забезпечити своєчасне якісне навчання студентів по питаннях безпеки праці і проведення інструктажів практикантів з охорони праці і безпеки життєдіяльності;

- організувати наради з працівниками підприємства по питаннях безпеки праці практикантів;

- проводити для практикантів лекції і семінари по питаннях охорони праці;

- здійснювати нагляд за безпекою праці практикантів і систематично інформувати керівництво підприємства про стан умов праці студентів на їх робочих місцях.

1.5. Керівництво практикою здійснює викладач університету та спеціаліст від підприємства чи установи – бази практики, які відповідають за її проведення і які повинні контролювати умови праці студентів, їх інструктування, виконання студентами вимог охорони праці, а також організувати проведення для них лекцій, бесід з охорони праці і безпеки життєдіяльності.

1.6. Перед початком практики студенти отримують на кафедрі направлення, повідомлення, щоденник, календарний план та програму практики.

2. Вимоги перед початком роботи

2.1. Підприємства, які є базами практики, надають студентам місця практики, які забезпечують найбільшу ефективність проходження її згідно з «Положенням про виробничу (асистентську) практику студентів ВУЗів», програмою практики, призначають із досвідчених фахівців керівників практики від виробництва.

2.2. Студенти, які прибувають на об'єкти практики, допускаються до роботи тільки після проходження інструктажів з охорони – вступний та первинний на робочому місці. Інструктажі повинні

бути проведені виконавцем робіт або керівником практики від підприємства чи установи, іншим фахівцем, відповідальним за охорону праці на даному підприємстві з розписом у спеціальному журналі.

2.3. При проходженні вступного інструктажу студент повинен ознайомитись з основними положеннями чинного законодавства про працю, виробничої санітарії і охороні праці, правилами внутрішнього трудового розпорядку даного підприємства, вимогами охорони праці по організації роботи та утримання робочих місць, правилами електробезпеки; надання першої допомоги при враженні електрострумом, правилами дій під час аварій і нещасних випадків. Вступний інструктаж проводиться в робочий час інженер з охорони праці підприємства.

3. Вимоги безпеки під час роботи

3.1. Адміністрація підприємства, організації чи установи під час проходження практики повинна проводити із студентами всі встановлені види інструктажів, знайомити їх з технічними засобами безпеки і правилами їх експлуатації; надавати їм допомогу в опануванні безпечними прийомами праці; проводити контроль за безпечним виконанням робіт; консультувати по питаннях охорони праці; при необхідності інформувати керівника практики від університету про виявлені порушення студентами охорони праці.

3.2. Студент-практикант під час проходження практики повинен:

- додержуватись інструкції з охорони праці;
- виконувати правила внутрішнього розпорядку і правила особистої гігієни;
- у випадку виникнення аварійної або небезпечної ситуації необхідно негайно інформувати про це безпосередньо керівника робіт, керівника практики від бази практики та університету і адміністрацію підприємства.

Студент, який під час практики займає штатну інженерно-технічну посаду, посаду керівника або спеціаліста відділів та управлінь органів державної влади повинен:

- навчати і інструктувати підлеглих йому працівників безпечним методам і навичкам праці, стежити за додержанням правил і інструкцій з охорони праці і виробничої санітарії;
- забезпечити правильну і безпечну організацію робочих місць,

чистоту і порядок на відведених йому дільницях, не допускати порушення технології виробництва;

- стежити за станом розташування захисних засобів;
- здійснювати постійний облік порушень охорони праці у щоденнику практики, вживати заходів щодо їх усунення, розробляти заходи і пропозиції щодо поліпшення умов праці і охорони праці та пропонувати їх адміністрації;
- при виконанні робіт мати на всі їх види інструкції з охорони праці і постійно їх додержуватись. Кожному працівникові необхідно видати інструкцію з охорони праці згідно з виконуваною роботою.

4. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

В разі отримання травми необхідно довести до відома керівника практики, викладача, завідувача кафедри, відділ охорони праці.

Кожний студент повинен вміти надати долікарську допомогу при травмах і враженні електричним струмом.

В приміщенні, де працює студент, мають бути засоби для надання першої медичної допомоги /аптечка, шини, засоби дезінфекції тощо/.

У всіх ситуаціях аварії зберігати обставини, при яких вона виникла. Надавши потерпілому першу допомогу, необхідно сповістити керівника практики, викладача про обставини.

5. Вимоги безпеки по закінченні роботи

5.1. Після закінчення робочого часу студент повинен додержуватись діючих правил поведінки і проживання в гуртожитку і громадських місцях. Забороняється купатися в водоймах, річках, які входять в скид будівельних майданчиків, або в каналах меліоративної мережі. Купатися дозволяється тільки у спеціально відведених місцях.

5.2. Після закінчення практики студент повинен здати робоче місце керівнику практики від виробництва згідно з діючою на підприємстві чи установі інструкцією, оформити необхідні документи /щоденник, звіт/ і повідомити адміністрацію про від'їзд з бази практики.

5.3. У звіті про асистентську практику відобразити питання охорони праці і безпеки життєдіяльності на базовому підприємстві в цілому і зокрема на робочому місці або ввіреній дільниці під час

6. Дії на випадок пожежі

У разі виявлення пожежі /ознак горіння/ кожний студент зобов'язаний:

- негайно повідомити про це телефоном 1-01 Державну службу надзвичайних ситуацій. При цьому необхідно назвати адресу об'єкта, вказати кількість поверхів будівлі, місце виникнення пожежі, наявність людей, а також повідомити своє прізвище;
- вжити /по можливості/ заходів до евакуації людей, гасіння /локалізації/ пожежі та збереження матеріальних цінностей;
- у разі необхідності викликати інші аварійно-рятувальні служби /медичну, газорятувальну тощо/.

7. Повідомлення про нещасні випадки, їх розслідування та облік

Про кожний нещасний випадок очевидець, студент, який його виявив, або сам потерпілий повинні доповісти безпосередньо завідувачу кафедри та відділу охорони праці і вжити заходів для надання долікарської допомоги.

Керівник, у свою чергу зобов'язаний:

- терміново організувати медичну допомогу потерпілому та його доставку до лікувально-профілактичного закладу /медпункт, поліклініка, лікарня тощо/, а також повідомити про те, що сталося адміністрацію;
- зберегти до прибуття комісії з розслідування обстановку на робочому місці та устаткування у такому стані, в якому вони були на момент події /якщо це не загрожує життю й здоров'ю інших працівників і не призведе до більш важких наслідків/, а також вжити заходів до недопущення подібних випадків у ситуації, що склалася.

8. Заходи надання першої допомоги

При наданні першої допомоги треба керуватись такими принципами: правильність, доцільність, швидкість, продуманість, рішучість, спокій, як правило, наступної послідовності:

- усунути вплив на організм факторів, що загрожують здоров'ю та життю потерпілого (звільнити від дії електричного струму, винести із зараженої атмосфери чи з приміщення, що горить, погасити

палаючий одяг, дістати із води);

- оцінити стан потерпілого, визначити характер і тяжкість травми, що становить найбільшу загрозу для життя потерпілого, і послідовність заходів щодо його врятування;
- виконати необхідні дії щодо порятунку потерпілого в порядку терміновості (забезпечити прохідність дихальних шляхів, провести штучне дихання, зовнішній масаж серця, зупинити кровотечу, іммобілізувати місце перелому, накласти пов'язку тощо);
- викликати швидку медичну допомогу чи лікаря або вжити заходів для транспортування потерпілого в найближчу медичну установу;
- підтримувати основні життєві функції потерпілого до прибуття медичного працівника, пам'ятаючи, що зробити висновок про смерть потерпілого має право лише лікар.

Людина, яка надає першу допомогу, повинна знати основні ознаки порушення життєвоважливих функцій організму людини, загальні принципи надання першої долікарської допомоги і її прийоми стосовно характеру отриманих потерпілим ушкоджень.

Людина, яка надає першу допомогу, повинна вміти:

- оцінити стан потерпілого і визначити, якої допомоги насамперед той потребує;
- забезпечити вільну прохідність верхніх дихальних шляхів;
- виконати штучне дихання «із рота в рот» або «із рота в ніс» та зовнішній масаж серця і оцінити їх ефективність;
- зупинити кровотечу накладанням джгута, стисної пов'язки або пальцевим притискуванням судин;
- накласти пов'язку при ушкодженні (пораненні, опіку, відмороженні, забитті);
- іммобілізувати ушкоджену частину тіла при переломі кісток, важкому забої, термічному ураженні;
- надати допомогу при тепловому і сонячному ударах, утопленні, отруєнні, блюванні, втраті свідомості;
- використати підручні засоби при перенесенні, навантаженні і транспортуванні потерпілого;
- визначити необхідність вивезення потерпілого машиною швидкої допомоги чи попутним транспортом;
- користуватися аптечкою швидкої допомоги.

Перша допомога при ураженні електричним струмом

Для того, щоб звільнити потерпілого від дії електричного струму, необхідно швидко вимкнути ділянку електричної мережі або

електрообладнання, до якого дотикається людина. Якщо вимкнення здійснити неможливо, звільнити людину від дії електричного струму можна, відтягнувши її від джерела струму або ж відкинувши дріт від людини (якщо людина торкається дроту). При цьому людині, яка надає допомогу, необхідно дотримуватись правил безпеки, щоб самій не потрапити під дію електричного струму, звертаючи особливу увагу на напругу, під яку потрапив потерпілий.

У разі напруги до 1000 В дріт від людини можна відкинути сухим кієм або дошкою. Можна також перерубати його сокирою. Відтягти потерпілого від джерела струму можна руками, надягнувши діелектричні рукавиці або ж накинувши на них сухий одяг. Краще при цьому стати на дошку, одяг або будь-яку іншу неструмопровідну підстилку.

У разі напруги понад 1000 В для звільнення потерпілого можна використовувати лише ізолюючу штангу або ізолюючі кліщі, одягнувши діелектричні рукавички і взувши діелектричні боти. Звільнивши потерпілого від дії електричного струму, необхідно якнайшвидше визначити вид і ступінь електротравми і залежно від цього надавати першу долікарську допомогу, а також викликати медичну допомогу або доставити потерпілого до медичного закладу. Необхідно пам'ятати, що людину, яка отримала електротравму, не можна залишати без догляду, доки її не огляне лікар, оскільки у неї не виключається розвиток негативних процесів, які можуть призвести навіть до зупинки серця.

Перша допомога при пораненні

Будь-яка рана легко може бути забруднена мікроорганізмами, що знаходяться на предметі, який поранив, на шкірі потерпілого, а також на руках людини, яка надає допомогу, на забрудненому перев'язочному матеріалі та ін. Для уникнення зараження правцем особливе значення слід приділити ранам, які забруднені землею. Термінове звернення до лікаря і введення протиправцевої сироватки запобігає цьому захворюванню.

Для того, щоб уникнути засмічення рани під час перев'язки, людина, що допомагає пораненому, повинна чисто (з милом) вимити руки, а якщо зробити це неможливо, треба змазати пальці настоєм йоду. Доторкатися до самої рани навіть вимитими руками не дозволяється.

При наданні першої допомоги необхідно суворо дотримуватись

наступних правил:

- забороняється промивати рану водою або будь-яким лікарським розчином, засипати порошками і змазувати мазями – все це перешкоджає загоєнню рани і викликає тим самим наступне гниття рани;
- не можна витирати з рани пісок, землю та інше, бо при цьому можна ще глибше втерти в рану і, таким чином, викликати її зараження;
- не можна видаляти з рани згустки крові, бо цим можна викликати сильну кровотечу;
- не можна замотувати рану ізоляційною стрічкою.

Для надання першої допомоги при пораненні слід відкрити індивідуальний пакет, накласти наявний в ньому перев'язочний матеріал на рану і зав'язати її бинтом.

Індивідуальний пакет слід розривати так, щоб не доторкатися руками тієї частини пов'язки, яка повинна бути накладена безпосередньо на рану.

Якщо індивідуального пакету не виявиться, то для перев'язки слід використовувати чисту (якщо можливо свіжо випрасувану) носову хустинку, чисту полотняну ганчірку та ін. На те місце ганчірки, яке приходить безпосередньо на рану, бажано накапати декілька капель йоду, щоб одержати пляму розміром більше рани, а після цього накладати ганчірку на рану. Особливо важливо застосовувати настій йоду при забруднених ранах.

Перша допомога при кровотечах

Для зупинки кровотечі необхідно:

- підняти поранену кінцівку вгору;
- рану, з якої тече кров, необхідно закрити перев'язувальним матеріалом (з пакету), складеним у клубок, і придавити зверху, не доторкаючись до самої рани, та потримати її протягом 4-5 хвилин. Якщо кровотеча зупинилась, то, не знімаючи накладеного матеріалу, поверх нього накласти ще одну подушечку з другого пакету або кусок вати і забинтувати поранене місце (з деяким натиском);
- при сильній кровотечі, яку не можна зупинити пов'язкою, застосовується стискання кровоносних судин, які живлять поранену ділянку, за допомогою згинання кінцівки в суглобах, а також пальцями, джгутом або закруткою.

При великій кровотечі необхідно терміново викликати лікаря.

Перша допомога при переломах, вивихах, ударах

При переломах, вивихах основне завдання першої допомоги - дати пошкодженій частині тіла найбільш зручне і спокійне положення. Це правило є обов'язковим не тільки для усунення больових відчуттів, але і для запобігання ряду додаткових пошкоджень навколишніх тканин.

При вивиху потерпілого необхідно якнайшвидше доставити до медичного закладу, де йому вправлять суглоб. На час транспортування потерпілого до медичного закладу на ушкодженій суглоб потрібно накласти транспортну шину чи пов'язку, що надійно фіксує кінцівку. Для зменшення болю можна дати потерпілому таблетку анальгін чи іншого безболіючого засобу. Ні в якому разі не слід вправляти вивих самостійно.

При розтягуванні та розриванні зв'язок необхідно прикласти холод на місце ушкодження і припухлості, стискаюча пов'язка, повний спокій суглобу (в разі необхідності – накладання транспортної шини на кінцівку).

При переломі необхідно забезпечити повний спокій пошкодженої частини тіла (кінцівки) та усунення рухомості уламків кісток у місці перелому. Для цього потрібно іммобілізувати пошкоджену частину тіла, тобто зробити її нерухомою. Це досягається накладанням утримуючої пов'язки або ще краще – транспортної шини. Стандартні готові шини бувають металеві (дротяні чи з сітки) та дерев'яні. Для транспортної іммобілізації найкраще користуватися готовими стандартними шинами, в разі їх відсутності шини виготовляють самі, їх можна зробити з будь-яких матеріалів або предметів, які можна знайти на місці нещасного випадку – палиці, дошки, дранки, кори дерева, очерету тощо. Головна вимога – достатня довжина та міцність шини.

Шини найкраще накладати на оголене тіло, але якщо зняття одягу завдає біль чи створює інші проблеми, можна накласти шину поверх одягу. У випадку накладання на оголену частину тіла, шину потрібно обгорнути ватою чи тканиною, особливо там, де вона прилягає до виступів кісток. Шина повинна щільно прилягати до пошкодженої частини тіла.

Основне правило іммобілізації більшості переломів – накладена шина повинна одночасно охоплювати не менше ніж два суглоби – вище та нижче від місця перелому. У разі відкритого перелому місце навколо рани змазують йодом, на рану накладають стерильну

пов'язку і потім накладають шину.

Тільки після накладання транспортної шини потерпілого з переломом кісток можна перевозити в медичний заклад.

РОЗРОБЛЕНО:

Завідувач кафедри суспільних
дисциплін,
д.п.н., професор

Ю. П. Олексін

ПОГОДЖЕНО:

Директор ННІЕМ
Начальник відділу охорони праці

Н. Е. Ковшун
Т. Й. Савицька

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
суспільних дисциплін
ННІЕМ НУВГП
проф. Олексін Ю.П.

«__» _____ 20__ р.

ВІДГУК-ХАРАКТЕРИСТИКА КЕРІВНИКА ПРАКТИКИ

Здобувач ІІ (магістерського) рівня вищої освіти (П.І.Б.) за період педагогічної практики зарекомендував себе як

ВІСНОВОК: (П.І.Б.) виконав (не виконав) індивідуальний план педагогічної практики у повному (не повному) обсязі, рекомендовано (не рекомендовано) до захисту з оцінкою _____.

Керівник практики

_____

(посада)

(П.І.Б.)

_____

(підпис)

«__» _____ 20__ р.